

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्द भूमि

THE ANANDA BHOOMI

(The Only Buddhist Magazine of Nepal)

बुद्धधर्म सम्बन्धी
नेपालको एकमात्र
मासिक पत्रिका

सकिमिला
पुह्री

वार्षिक रु. १५१-

प्रति रु. २१-

बुद्धसम्बत् २५२७	-	कातिक पूर्णिमा	विक्रम सम्बत् २०४०	-	नाग
नेपालसम्बत् १९०४	-	कछलाश्व	1983 A D.	-	November
वर्ष ११	-	अंक ७	Vol II	-	No. 7

“आनन्दभूमि” को नियम

- (१) “आनन्दभूमि” आनन्दकुटी विहार गुठीद्वारा प्रकाशित हुने नेपालका एक मात्र बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका हो । यो प्रत्येक पूर्णिमाको दिनमा निस्कनेछ । यसको आजीवन ग्राहक-शुल्क रु. १५०।- र वार्षिक-शुल्क रु. १५।- मात्र छ । जुनमुक्त महीनामा पनि ग्राहक वस्न सकिन्छ । वार्षिक - ग्राहक-लाई पूरा १२ बटा अङ्क प्राप्त हुनेछ । एक प्रतिको रु. २।-
- (२) यसमा बुद्ध धर्मसँग सम्बन्धित विषय छापिनेछ ।
- (३) लेखकद्वारा प्रकट भएका कुनै पनि विचारमा लेखको उत्तरदायित्व लेखक न हुनेछ, सम्पादक मण्डल हुनेछैन ।
- (४) लेखकले नेपाली, नेपालभाषा र अंग्रेजीमध्ये कुनै पनि भाषामा लेख पठाउन सक्नुहुन्छ र पठाएका लेख फिर्ता पठाउने व्यवस्था गर्न नसकिने भएकोले लेखको प्रतिलिपि आफूमै राखी पठाउन अनुरोध छ ।
- (५) लेख पठाउँदा पूरा साइजको कागजमा एकपट्टि मात्र लेखेर पठाउनुपर्नेछ ।
- (६) ग्राहक शुल्क, बिज्ञापन तथा प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवस्थापकको नाउँमा पठाउनुहोला । पत्र व्यवहार गर्दा आफ्नो ग्राहक संख्या तथा नाम, ठेगाना रात्ररी लेखिएको हुनु जरुरी छ । ठेगाना हेरफेर हुने भएमा एक महीना अगावै व्यवस्थापकलाई सूचना दिनुहोला । पत्रिका सत्रयमा नपुगे सूचना दिने गर्नुहोला ।
- (७) कुनै पनि लेख प्रकाश गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादकमै रहने छ ।

आनन्दभूमि कार्यालय, आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं ।

विषय-सूची

१. बुद्ध वचन	१	९. आ. नारद महास्थविर थ हे धर्मया	
२. को सुन्दरतर लाग्छ ?	२	छपु बाबं ख :	१६
३. बुद्धको मूर्तिलाई पूजा गर्नु उचित हो ?	४	१०. शान्ति अहिंसा थ: नाले	१७
४. लामाबाब बुद्धवाद नभएर हिन्दूवादको नकल हो	५	११. मिस्तय्के दयमा:गु गुण	१८
५. पैसाभन्दा ज्ञान-गुण ठूलो	११	१२. छि स्युला थें ?	१९
६. आएर भनिदेऊ	१२	13. Ven'ble Narada's role in the revival of Theravada Buddhism in Nepal	21
७. सम्पादकलाई बिट्टी	१३	१४. सम्पादकीय	२३
८. दानी वेस्तन्तर	१४	१५. बौद्ध गतिविधि	२४

आनन्द भूमि

प्रधान-सम्पादक
भिक्षु कुमार काश्यप

सम्पादक
सुवर्ण शाक्य
प्रकाश वज्राचार्य

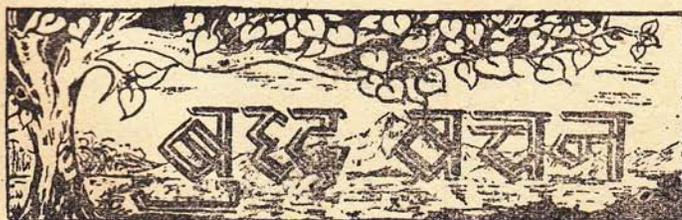
व्यवस्थापक
भिक्षु महानाम

प्रकाशक
आनन्दकुटी विहार गुठी
स्वयम्भू, काठमाडौं
फोन नं. २-१४४२०

महावग्ग- विनयपिटकवाट:-

“चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय
बहुजन सुखाय लोकानुक्म्पाय अत्थाय
हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे
धम्मं आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परिघोसान
कल्याणं सारथं सद्यज्जनं केवलं परिपुणं
परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

भिक्षुहरू ! बहुजन हितको लागि, बहुजन सुखको लागि,
विश्वमाथि दयाको लागि, देव र मनुष्यहरूको हित, सुख
र कामको लागि संचार गर। भिक्षुहरू। आरम्भ, मध्य
र अन्त्य समयसम्म कल्याण हुने धर्मको अर्थ र भाव सहित
उपदेश दिएर सम्पूर्ण परिशुद्धि ब्रम्हचर्य (धर्म) को प्रकाश
गर ।

रागले शोक उत्पन्न गराउँछ । रागले भय उत्पन्न गराउँछ । रागबाट मुक्त हुनेलाई शोक
हुँवैन अनि भय कहाँबाट आउँछ ?

को सुन्दरतर लाग्छ ?

‘एक समय भगवान् श्रावस्तीस्थित अनाथ पिण्डिकको जेतवनाराममा बस्नुभएको थियो । अनि आयुष्मान् समिद्ध^२ (समिद्धो) र आयुष्मान् महाकोट्टिक जहाँ आयुष्मान् हुनुहुन्थ्यो त्यहाँ जानुभयो । त्यहाँ पुगेपछि आयुष्मान् मारि-पुत्रसँग सम्मोदन गर्नुभयो । सम्मोदनीय कूशलवार्ता सिद्धिए पछि एक छेउमा बस्नुभयो । एक छेउमा बस्नुभएका आयुष्मान् समिद्धलाई आयुष्मान् सारिपुत्रले यस्तो भन्नुभयो-

समिद्धसँग प्रश्न

१-“आवुसो, समिद्ध ! यो लोकमा तीन पुद्गलहरू विद्यमान छन् । कुन तीन भने -(१) कायसाक्षी,^३ (२) दृष्टिप्राप्त,^४ तथा (३) श्रद्धा-

विमुक्त^५ । आवुसो ! यी तीन पुद्गलहरू यो लोकमा विद्यमान छन् । आवुसो ! यी तीन पुद्गलहरूमध्येमा तपाईंलाई कुन पुद्गल सुन्दरतर तथा प्रणौततर लाग्छ ?”

“आवुसो मारिपुत्र ! यी तीन पुद्गलहरू यो लोकमा विद्यमान छन् । कुन तीन भने — कायसाक्षी, दृष्टिप्राप्त तथा श्रद्धाविमुक्त । आवुसो ! यी तीन पुद्गलहरू यो लोकमा विद्यमान छन् । आवुसो ! यी तीन पुद्गलहरूमध्येमा जो पुद्गल श्रद्धाविमुक्त छ सो पुद्गल मलाई सुन्दरतर तथा प्रणौततरलाग्छ किन भने — आवुसो ! त्यो पुद्गलको श्रद्धेन्द्रिय अधिक छ ।

५

१. अं नि-३, पृ. १०८: समिद्धमुत्तं, पुग्गलवग्गो; अ. क. I. पृ. ३५३.

२. सिंहल; स्याम रोमनमा: ‘सबिद्ध’ ।

३. ‘कायसाक्षी’ भन्नाले कायद्वारा साक्षात्कार गर्ने भने अर्थ हुन आउँछ । यसको मतलब हो—जब कुनै योगीले ‘दुःखलाई’ प्रमुख गरी ध्यान गर्दा स्रोतापत्तादि मार्गफलको साक्षात्कार गर्छ—त्यसैलाई ‘कायसाक्षी’ भन्दछन् । यसको परिभाषा अभिधर्मविटकको पुग्गलपञ्जति पृ. २४ मा यसप्रकार उल्लेख गरेको छ—

‘कसमो च पुग्गलो कायसाक्षी ?—इधेकच्चे पुग्गलो अट्टविमोक्खे कायेन फुसित्त्वा विहरति; पञ्जायबस्स दिस्वा एकच्चे आसवा परिकबीणा होन्ति । अयं वुच्चति पुग्गलो ‘कायसाक्षी’ ।’ अर्थात्—कायसाक्षी पुद्गल कस्तालाई भन्दछन् भने—यहाँ कोही योगी अष्टविमोक्ष समाधिमा अनुभव गरी बस्छ; प्रज्ञाद्वारा हेरेर उसका केही आसवहरू परिकीण हुन्छन् । यस्तालाई ‘कायसाक्षी’ पुद्गल भनी भन्दछन् । यसको संक्षेप अर्थ बु. गृ. भा १. पृ. ३३६ को वादटिप्पणीमा पनि समुल्लेख भएको छ ।

४ ‘दृष्टि-प्राप्त’ भन्नाले सम्यक्दृष्टि प्राप्त भएको भन्ने अर्थ हुन आउँछ, अथवा सम्यक्प्रज्ञा प्राप्त भएको । ‘अनात्मलाई’ प्रमुख गरी ध्यान गर्नेलाई यस्तो दृष्टि प्राप्त हुन्छ । पटि. म. पृ. २९४; यसको परिभाषा पनि पुग्गलपञ्जति पृ. २४ मा यसरी उल्लेख गरेको पाइन्छ—

बुद्धको मूर्तिलाई पूजा गर्नु उचित हो ?

बुद्धको मूर्ति स्थापना गरी पूजा आजा गर्नु भनी बुद्धले भनेका छन् र भन्ने प्रश्न आज जताततै सुनिन्छ । यस प्रश्नको जवाफमा छोटकरीमा भन्ने हो भने भगवान् बुद्धले त्यसो भन्नुभएको छैन । अरूबाट गौरव प्राप्त गराउने, पूजा आजा गराउने भाशा भेषका बुद्धको छैन । पूजा आजा गराउने भाशा हीन भएकाहरूले मात्र गर्दछन् । सबै किसिमका भाशालाई त्याग तथा क्लेश निर्मूल पारि सक्नुभएका बुद्धमा त्यस किसिमका भाशा कहाँबाट आउन सकिन्छ स्वतः विचार गर्ने कुरा हो ।

एक दिन भगवान् तथागतले बिहान सबेरै कहना समापत्तिमा बस्नुहुँदा त्यही दिनमा सारी नर्कमा जन्म लिन लागेका सकिनी बूढीलाई देखेनुभयो । उसबाट आफूलाई बन्दना गराई त्यही पुण्यद्वारा उनलाई स्वर्ग पठाउने विचार गरी भिक्षुहरू सहित राज-गृहमा शिक्षा जाहनुभयो । सकिनी बूढी पनि सौरो देकी आफ्नो अगाडि आएको बुद्धले देखेनुभयो । बुद्ध उनको अगाडि उभिएभयो । तँपनि बुद्धले मलाई बन्दना (वण्ड-वत प्रणाम) गर भनी भन्नुभएन । मौद्गल्यायन महा-स्थविरले सो कुरा बुझ्नु भै उनीबाट बुद्धलाई बन्दना

गराउन निम्न गाथा भन्नुभयो :

“चण्डाली बन्द पादानि गोतमस्स यसस्सिनो,
तवेव भनुकम्पाय अट्ठासि इत्थिसुत्तमो,
अभिप्पसादेहि मनं धरहन्तम्हि तादिनि,
खिप्पं पञ्चलिका बन्द परित्तं तव जीवित्तं”
उनले भगवान्लाई बन्दना गरिन् ? त्यसै बेला उनको मृत्यु भयो र देवकोलनमा उत्पन्न हुन पुगिन् ।

— भिक्षु मैत्री

तथागत आफैले भन्नुभएको गाथाको कारणमा दिइएको कसीमारद्वाज ब्राम्हण र सुन्दरिक चारद्वाज ब्राम्हणले दिएको भोजन स्वीकार गर्नु भएन । आफूलाई पूजा आजा गर भनी भन्नु नहुने तथागतले आफ्ना मूर्तिलाई पूजा गर भन्नुहुन्छ होला त ? अहं भन्नु भएको थिएन । आफूलाई पूजा गर भन्नु नभएतापनि अनुकम्पा (दया) राखी वहाँले पूजा सत्कार स्वीकार गर्नुहुन्छ । त्यसकारण बुद्ध गुण जानेका बुद्धका श्रद्धालुहरूले जीवित वा परित्तिर्वाण भै सक्नुभएमा बुद्धलाई गौरव राखी पूजा आजा गर्दछन् ।

लामावाद बुद्धवाद नभएर हिन्दूवादको नकल हो

नेपाल अधिराज्यका विभिन्न ठाउँमा छरिएर बसेका अति नै निम्नस्तरको जीवन व्यतित गर्ने हिन्दू धर्मको आदर्श समाजको चतुर्वर्णको सिद्धान्त अनुसार राष्ट्रकै परिधि भित्र पर्ने लामावादीहरू (तामाङ्ग-जातीहरू) मुखले हामी बौद्ध हौं भनेर भन्दछन् तर उनीहरूको धर्मानुसारको आचरण र कार्यकलापहरू भने हिन्दू धर्मसँग मिल्दो जुल्दो भएको पाइन्छ । यद्यपि उनीहरू ब्राम्हण पुरेता नमानेर लामा पुरेताहरूलाई भन्दछन् । लामाहरू वज्रयानी र तन्त्रयानी धर्मका ग्रन्थहरू पढ्ने गर्दछन्, जुन चाहिँ बुद्धधर्मकै हाँगाहरू हुन् भनेर केही थरि मानिसहरू भन्दछन् । वास्तवमा वज्रयानी लामावाद हिन्दूवादको नकल हो नकि बुद्ध धर्मको हाँगा वरू बुद्धधर्मको विकृत रूप हो वज्रयान । किनभने लामाहरूले गराउने विभिन्न संस्कारविधि र धार्मिक कार्यकलापहरू धेरै जसो हिन्दू संस्कारसँग मिल्दो जुल्दो भएको हुँदा लामावादलाई हिन्दूवादको नकल हो भनेर अडकल गर्ने ठाउँ प्रशस्त पाइन्छ । प्रसंगवश लामावाद कसरी हिन्दूवादको नकल हो भन्ने कुरा यहाँ केही प्रमाण सहित वर्णन गरिन्छ ।

(१) हिन्दू:- यस धर्म र संस्कार अनुसार

सर्वप्रथम बालक जन्मिएपछि त्यस बालकको न्वारान गर्नु अनिवार्य हुन्छ । न्वारान गर्नुको मुख्य कारण सुतकेरी चोखिनु र बालकको नामकरण गर्नु हो । यस धर्ममा स्त्री जाती रजस्बला र सुतकेरी हुँदा अछूत हुन्छन् । केही दिनसम्म तिनीहरूको हातको पानी चल्दैन । पुनः तिनीहरूलाई छूत बनाउनलाई बोख्याउने अथवा चोखिनु भन्दछन् । न्वारान गर्दा ब्राम्हण पुरेताले 'अग्निरथापना' नामक पुस्तकको मन्त्रोच्चारण गर्दै अर्थात् विभिन्न देवी देवतालाई पुकार्दै तिनीहरूकै नाम-

- अर्जुन पाख्रिन

धरान

मा घौऊ, चामल तेल र जीको आहुती घलिरहेको आगोमा दिन्छन् जसलाई चरू पोलेको भन्दछन् । त्यसपछि बालकको नामकरण गरिन्छ । सुतकेरी चोख्याउँदा गो-मूत्रको विशेष महत्व हुन्छ ।

लामा:- लामाहरूले पनि तामाङ्ग जातीको घरमा बालक जन्मँदा न्वारान गराउँछन् । यस धर्ममा पनि न्वारान गर्नुको मुख्य कारण सुतकेरी चोखिनु र बालकको नामकरण गर्नु नै हो । यसमा पनि

१) हेनुडोन् 'देबामुर संग्राम' ऐतिहासिक काठ्यको लेखक ब्यापुन बिष्टको 'सोताल' पुस्तकको पहिलो खण्ड ।

स्त्री जाती रजसवला र सुतकेरी हुंदा अछूत हुन्छन् ।
घोऊ चामलको आहुती दिएर चरु पोल्ने काम यस-
मा पनि गरिन्छ र त्यसबेला 'साङ सेरकेम' पुस्तक लामा
हरू पढ्ने गर्छन् । गो-मूत्रको साटो यसमा दूध र
पानीको प्रयोग गरिन्छ ।

बौद्ध:- बौद्धधर्म र संस्कारमा न्वारान
गनुं अनिवार्य हुँदैन । यस धर्ममा अछूत कोही हुँदैन,
स्त्री पुरुषलाई समान रूपले हेरिन्छ । यसमा गो मूत्र
र चरु पोल्ने कामको कुनै महत्त्व हुँदैन । बौद्धधर्म-
मा जन्मेको पाँचौ हप्ता पछि बालकको केवल नामकरण
गरिन्छ अनि त्रिशरण, पंचशील आमालाई ग्रहण गराई
परित्ताणपाठ सुनाइन्छ । यो काम भिक्षु अथवा बौद्ध
आचार्यद्वारा अथवा कुनै शील सम्पन्न व्यक्तिद्वारा
गराइन्छ ।

२) हिन्दू:- बालक बालिका विवाह योग्य
भएपछि हिन्दूधर्म र संस्कार अनुसार तिनीहरूको
बिवाह नाता नलाग्ने तर आफनै जातीसँग शास्त्रमा
उल्लिखित विधि अनुसार गरिन्छ । विवाह गर्दा चौका
चँदुवा गरी जग्गे स्थापना गरिन्छ र जग्गेमा विभिन्न
टपराहरूमा धान, चामल, पैसा आदि राखिएको
हुन्छ जहाँ विभिन्न देवी देवताहरू आई बसेका हुन्छन्
भनेर कल्पना गरिन्छ र तिनीहरूकै साक्षीमा वर-बधूको
विवाह गरिन्छ । विवाहमा कन्यादान गरिन्छ । वरले
बधूलाई सिन्दुर पोटे [(मंगलपुत्र) लगाईदिन्छ ।
हिन्दू संस्कारमा सिन्दुर पोतेको ठुलो महत्त्व हुन्छ । सबै
कर्म सकेर सिन्दुर पोते नलगाएसम्म विवाह अधुरो नै
रहन जान्छ ।

लामा:- लामाङ जातीहरूको लामाले गराउने विवाह
विधि पनि हिन्दू संस्कारकै जस्तो हुन्छ । यस विधिमा

पनि चौका चँदुवा गरी जग्गे स्थापना गरिन्छ र जग्गेमा
विभिन्न धान चामल आदिका टपराहरू राखिएका हुन्छन् ।
यस विधिमा पनि कन्या दान गरिन्छ अनि सिन्दुर
पोते लगाइन्छ । लामावाद अन्तर्गतका तामाङ समाजमा
सिन्दुर पोतेको महत्त्व त्यति नै हुन्छ जतिको महत्त्व
हिन्दू समाजमा हुन्छ । विवाह गर्दा लामाहरू बाहुनको
विवाह पद्धती जस्तै जिनसेक नामक पुस्तक पढ्छन् ।

बौद्ध:- बौद्धधर्मानुसार विवाह गर्दा जग्गे बनाउनु
पदैन । भिक्षु अथवा बौद्ध आचार्यद्वारा वर बधूलाई
त्रिशरण पंचशील ग्रहण गराएर अनि जय मंगल परित्ताण
पाठ सुनाएर विवाह गराइन्छ । विवाहमा पति पत्नीको
पारस्परिक कर्तव्यलाई पनि राम्ररी सझाइन्छ ।
यस्तो विवाह गर्दा घरभन्दा धेरै एक घण्टा लाग्न
सक्छ ।

३) हिन्दू:- यस धर्ममा सत्यनारायणका पूजा
(विष्णु भगवानको) गरिन्छ । यस्तो पूजामा चौका
चँदुवा गरिन्छ र थुप्रै टपराहरूमा धान, चामल, र फलार
माथि राखिन्छ अनि देवी देवतालाई डाकेर त्यहाँ राखी
सो पूजा गरिएको विश्वास गरिन्छ । पूजामा रोचक
कथाहरू (पौराणिक) सुनाइन्छ । क्विताएको पुगोस् र
घनघान्यले परिपूर्ण होस् भनेर नै सत्यनारायणको पूजा
वृत्त बसी लगाउने चलन छ ।

लामा:- लामावादीहरू पनि सत्यनारायणको पूजा
लगाउने गर्दछन् । लामाहरूले गराउने सत्यनारायणको
पूजा र त्यसको उद्देश्य ठीक त्यस्तै हुन्छ जस्तो हिन्दू
धर्ममा हुन्छ । बाहुन पुरेतहरूले पढ्ने सत्यनारायण वृत्त
कथा जस्तै पुस्तक 'इयुङ्गे' लामाहरू पढ्ने गर्दछन् जसमा
रोचक पौराणिक कथाहरू भरिएको हुन्छ ।

बौद्धधर्ममा भगवान् बुद्धको पूजा बाहेक अरुको

पूजा गरिंदैन । पूजा पनि त्यस्तो पूजा जुन फल प्राप्तिको लागि नभएर तथागत प्रति असीम भक्ति भाव र आस्था दर्शाउनलाई गरिन्छ ।

४) हिन्दू:- कुनै मानिस विरामी भएर मृत्युको अन्तिम घडिमा पुग्थो भने हिन्दूधर्ममा त्यसको निमित्त दशदान वैतरणी गरिन्छ । यस्तो दान गर्नाको कारण विरामी मानिस मरिहाल्यो भने नरकलोक नगई कतै दुःख कष्ट नभोगी गार्दको पुच्छर समाएर सजिलैसँग भवसागर पार गरी सीधै स्वर्गलोक जाओस् भनेर नै हो ।

लामा:- लामावादीहरूमा पनि दश दान वैतरणी गर्ने चलन छँदैछ । यस धर्ममा त्यसरी नै बाछी दान गरिन्छ जसरी हिन्दू धर्ममा गरिन्छ । दशदान वैतरणी गर्ने लामावादीहरूको उद्देश्य पनि उही स्वर्गलोक सजिलै सित पुऱ्याउने भन्ने नै हो ।

बौद्ध:- मानिस मरेर स्वर्गलोक जान्छ भन्ने कुराको कुनै प्रमाण नभएको हुँदा बौद्धधर्ममा दशदान वैतरणी गर्ने चलन छैन ।

५) हिन्दू:- मानिस मरेपछि हिन्दूधर्ममा लाशलाई घाटमा लगेर जसाइन्छ र अस्थि त्याइन्छ । मर्नेको भाइ छोराको केश, टुपी, दाढी, जुंगा र परेला खीरेर विरूप हुनुपर्दछ । अत्येष्टि कार्य पूरा नभए सम्म कोरो ढोकुरो मरेर नून, तेल नखाई एकसरो लंगीटी कासेर बस्नुपर्दछ । कोरामा बस्नेहरूलाई दैनिक 'गरुड पुराण' सुनाइन्छ । यस्तो पुराण सुनेर प्रेतात्मा मुक्त हुन्छन् भन्ने हिन्दूहरूको ठूलो विश्वास छ । शुद्धाई गर्दा ढोकुरो फुटाइन्छ अनि सबै जुठो लाग्ने हरूलाई चोखाइन्छ । अनि मर्नेको नाममा पिण्ड दिने पनि चलन छ । क्रिया गरिसके पछि पुरेतहरूलाई एकसरो

सामानको दान अथवा शैथ्या दान पनि दिने चलन छ । जति दान दिइन्छ त्यति स्वर्गम मरेको मानिसले पाउँछ भन्ने विश्वासमा नै यस्तो दान दिइन्छ । बरखी बादाँ हिन्दूहरू एक वर्षसम्म सेतो लुगा लगाउँछन् ।

लामा:- लामावादीहरूले पनि मरेको लाशलाई जलाउँछन् र अस्थि त्याउछन् । मरेका भाइ छोराको हिन्दूधर्ममा जस्तै यसमा पनि केश, टुपी, दाढी, जुंगा, र परेला खीरेर विरूप भै कोरामा बस्नुपर्दछ । धेवा (शुध्याई) नगरेसम्म कोरामा बस्नेले नुनतेल नखाई लंगीटी कसेर बस्नुपर्दछ । धेवा गर्दा लामाहरू ढोवा कुन्डल, हो छ्योक, शिठो, कोनज्यो चिन्दु, र नामखी ग्यालबो मध्ये कुनै पनि एउटा पढ्ने गर्छन् । बाहुनहरूको पुरेतले गरुड पुराण कोरामा बस्नेलाई जस्तै लामा पुरेतले पनि कोरामा बस्नेलाई 'धो डल' सुनाउँछन् । धेवाको दिन लामाले सबै जुठो बोक्नेहरूलाई चोखाइ दिन्छन् अनि नून तेल खान पनि दिन्छन् । हिन्दूहरूले दिने पिण्डको साटो लामावादीहरूले एक थाल दाल भात तरकारी आदि मर्नेको नाममा चढाउने गर्छन् । दान दिने चलन लामावादले पनि अंगाल्दै आएको छ । दान दिनुको उद्देश्य लामावाद र हिन्दूवाद को एउटै हो । बरखी बादाँ तामाङ्गहरू (पूर्वेली मात्र) पनि सेता बस्त्र लगाउँदछन् ।

बौद्ध:- यस धर्ममा मर्नेको भाइ छोराको जुठो, बार्नु, छाक छाडनु, केश, दाढी खीरेरु र सेतो बस्त्र लगाउनु पर्दैन । बौद्धहरूले कसैले मृत्यु भएमा कुनै ठूलो भोज भत्तेको आयोजना गर्दैन बरू दिवंगतको पुण्य स्मृतिमा भिक्षुहरूलाई भोजन दान दिइन्छ । बौद्ध धर्ममा प्रेतात्मालाई स्वर्ग पुऱ्याउने क्रिया अथवा धेवा गरिंदैन बरू त्रिशरण सहित पंचशील प्रार्थना गरिन्छ

जुन प्रार्थना पाँचै मिनट भित्र सकिन्छ ।

१) हिन्दू:- यस धर्ममा मरेको मानिसको प्रत्येक वर्षको तिथिमा श्राद्ध गर्ने परम्परा छ ।

लामा:- लामावादीहरूमा पनि मर्ने मानिसको प्रत्येक वर्ष 'ङो' (श्राद्ध) गर्ने चलन छ ।

बौद्ध:- बौद्धधर्ममा मर्ने मानिसको निम्ति कुनै प्रकारको श्राद्ध अथवा 'ङो' गर्नुपर्दैन ।

७) हिन्दू:- यसधर्ममा वेदको कुनै पनि मन्त्रोच्चारण गर्दा सबभन्दा पहिला 'ॐ' शब्दको उच्चारण गरिन्छ । 'ॐ' शब्दले ब्रह्मा, विष्णु र शिव भन्ने हिन्दू देवतालाई बुझाउँछ ।

लामा:- लामाहरू पनि मन्त्रोच्चारण गर्दा 'ॐ' शब्दको नै उच्चारण गर्दछन् ।

बौद्ध:- बौद्धधर्ममा मन्त्रको कुनै महत्व हुँदैन ।

८) हिन्दू:- मर्दा र विभिन्न शुभकामना अर्थात् पूजा पाठादि गर्दा हिन्दूधर्मानुसार शंख, घण्टा र डमरू आदि नबजाइ हुँदैन किनभने शंख बजाउँदा शिवजी खुशी हुन्छन् भन्ने हिन्दूहरूको विश्वास हुन्छ ।

लामा:- लामावादीहरूले पनि मर्दा र शुभकामना शंख, घण्टा र डमरू नबजाइहुँदैन । शंख, घण्टा र डमरू बजाउनुको उद्देश्य हिन्दूहरू र लामावादीहरूको एउटै छ भन्नुमा कति पनि संकोच लाग्दैन ।

बौद्ध:- यस धर्ममा भगवान् बुद्धलाई खुशी पार्न कुनै पनि बाजागाजा बजाउनुपर्दैन ।

९) हिन्दू:- यस धर्ममा यज्ञ (बलि कर्म) गर्नु सबैभन्दा ठूलो पुण्य कमाउनु हो भनेर विश्वास गरिन्छ साथै हिन्दू धर्म शास्त्रले पनि भन्दछन् ।

लामा:- लामावादीहरू पनि यज्ञ गर्नु पुण्य कमाउनु हो भन्दछन् ।

बौद्ध:- बौद्धधर्ममा निरीह पशुको प्राणको बलि दिएर सबैभन्दा ठूलो पाप कमाइन्छ र यज्ञ गर्नु कुकर्महो भनी त्रिपिटकले भन्दछ ।

१०) हिन्दू:- यस धर्मका ठूला ठूला साधक र साधुहरू भगवान् शिवको नाममा गाँजा भाँग र धतुरो अति मादक पदार्थहरू सेवन गर्दछन् र तिनीहरू त्रिषयासक्त हुन्छन् ।

लामा:- लामा र लामावादीहरू झन खुल्ला रूपमा मदिरापान गर्दछन् र विषयभोगलाई अनिवार्य ठान्दछन् ।²

बौद्ध:- बौद्धधर्ममा मादक पदार्थ सेवन गर्न सक्त मनाही हुन्छ । यस धर्मका साधकहरू राग द्वेषबाट मुक्त हुन्छन् । मादक पदार्थ सेवन, काम भोग, राग, द्वेष यी कुराहरू बौद्धधर्ममा शील बाहिर पर्दछन् ।

११) हिन्दू :- हिन्दू धर्ममा 'वेद'को ठूलो देन भएको हुँदा यसलाई बदल गर्न सकिँदैन ।

लामा :- लामाका 'छोइहरू' पनि ईश्वरीय देन हुन् । त्यसो हुँदा ती छोइहरूमा भएका कुराहरू ईश्वर वचन जस्तै अकाट्य हुन्छन् ।

बौद्ध :- बौद्धधर्मको 'त्रिपिटक' ईश्वरीय देन नभएको हुँदा यसलाई समयानुसार बदल्न सकिन्छ ।

१२) हिन्दू :- हिन्दू धर्ममा जातपातको भेदभाव भएको हुँदा यसमा मामिस मानिसमा पनि साना ठूला अथवा उच्च नीच हुन्छन् ।

लामा :- लामावादीहरूमा पनि जातपातको

२.) हेनुं होस्, के दामोदरद्वारा लिखित भारतीय चिन्तन परम्परा पेज नं. २४६-२४७

भेदभाव हुन्छ । आफूभन्दा तल्लो जातको त कुरी छाडौं अन्य जुनसुकै जातको कन्या विहे गरेपनि लामावादी अर्थात् तामाङहरूले आफ्नै कुल-पुत्रको हातको पानीसम्म पनि खाँदैनन् ।

बौद्ध :- बौद्धधर्ममा विश्वभरिका मानिसहरू सबै एक समान हुन्छन्, अर्थात् जातले उच्च नीच हुँदैनन् । यसमा समानता, करुणा, मैत्री र भातृत्वको व्यवहार गरिन्छ ।

१३) हिन्दू :- हिन्दूधर्ममा देवी देवताको भक्तिसाथ पूजा तथा आराधना गर्दा १०८ बत्ती बाल्नु अर्थात् नै शुभ मानिन्छ । राधा र कृष्णलाई संझनु र उनीहरूको भक्ति गर्नु नै १०८ बत्ती बाल्नुको अर्थ हो ।^३

लामा :- लामावादीहरूमा पनि १०८ बत्ती सनातनदेखि चलिआएको परम्परा छ । यसमा पनि १०८ बत्ती बाल्नुको उद्देश्य उही राधा कृष्णको उपासना गर्नु हो, तर लामावादीहरू अनजानमै १०८ बत्ती बाल्दछन् ।

बौद्ध :- बौद्धधर्ममा १०८ को केही महत्व हुँदैन ।

१४) हिन्दू :- हिन्दूधर्ममा प्रेतात्मालाई तरन तारन गर्न, संतान लाभ गर्न र विभिन्न फल पाउनको लागि ठूलठूला पुराणहरू लगाइन्छ ।

लामा :- त्यस्तै उद्देश्य प्राप्तिको लागि लामावादीहरूले पनि दोमाङ्ग (पुराण) लगाउने गर्दछन् ।

३.) १०८ बत्ती बाल्नुको अर्थ राधा कृष्णको उपासना गर्नु हो भन्ने कुरा यदि कसैले 'कसरी' ? भनेर जान्ना चाहेमा सत्यको नजदिक भएको तर्फ पुनः पेश गरिनेछ ।

४.) हेतुं होम् २०३९ साउन ९ गतेको गोरखा पत्र पृष्ठ नं. ३ मा ।

बौद्ध :- बौद्धधर्मले पुराणको कुरालाई बिश्वास गर्दैन ।

तस्त्रहरूको आधारमा पनि हिन्दूतस्त्र र वज्रतस्त्रमा एक रूपता पाइन्छ । यस सम्बन्धमा गोपालमान श्रेष्ठले आफ्नो लेखमा बडो स्पष्ट ढंगले वर्णन गर्नुभएको छ । त्यसैको एक अंश यहाँ उद्धृत गर्दा अनुचित नहोला । "यो तस्त्र साधना अति प्राचीन कालदेखि हिन्दू र बुद्धिष्टहरूले आफ्ना तरिकाले गर्दै आएका छन् । धेरैको भनाइ छ हिन्दू र बौद्धतस्त्र भिन्ना भिन्नै छ, तर यसो भन्नु सरासर गलत हुन आउँछ, किनभने सार बस्तुत एउटै छ । एउटै भाव, एउटै आदर्श माथि दुवै तन्त्र प्रतिष्ठित छन्... .. दुवै तन्त्रको मूल उद्देश्य हो जीवशक्तिलाई पराशक्तिसँग सम्पर्कित गरी अन्तमा ज्ञान्ही चैतन्य मिलाइदिनु ।"^४

आफ्नो धर्ममा भगवान् बुद्धले कर्मकाण्डको घोर निन्दा गर्नुभएको छ, तर लामावादीहरूले (वज्रयानी) कर्मकाण्डलाई पुनः जागृत र विकसित गरेर भगवान्को धर्ममा स्थान दिइएको छैन । त्यहाँ वज्रयानीहरूले विषय भोग र मादक पदार्थलाई प्राथमिकता दिएका छन् । देवी देवता अथवा ईश्वरको अस्तित्व जहाँ बुद्धको दर्शनले स्वीकार गर्दैन त्यहाँ वज्रयानी लामावादीहरूले अनेक देवी देवताहरूलाई मान्नेगरी हिन्दू सरह हुन पुगेका छन् । यस सम्बन्धमा एक जना विद्वान् के. रामोदरनले यसी भन्नुभएको छ " जहाँसम्म बौद्ध

तन्त्रको कुरो छ त्यो एउटा धर्मको रूपमा बौद्ध रूपता भएकै बाट मात्र पनि नक्कली धर्म हो भन्नु धर्म पतनकै द्योतक हो ।”⁵ बसवाट के कुरा स्पष्ट उचित नै हुन्छ । लामावादहरूले (तामाङ्ग जातीले) आफ्नो गिरेको सामाजिक, राजनैतिक, आर्थिक र धार्मिक स्तर मास्तिर उठाउनुपर्छ भने वज्रयानी लामावादलाई त्यागेर हीनयान अथवा धेरवादी बौद्ध हुनुमा नै सर्वोपरी कल्याण छ ।

★

“ज्ञानीलाई सबैभन्दा बढी चक्कर खाउने यदि कुनै वस्तु छ भने त्यो हो मूर्खको हाँसो ।”

— बायरन

५.) भारतीय चिन्तन परम्परा हेर्नुस्, पृष्ठ नं. २४७ मा
 नोट:- बौद्ध संस्कार संबन्धी तथ्यहरू भिक्षु अश्वघोषद्वारा सम्पादित 'बौद्ध संस्कार पुस्तकमा आधारित छन् यस लेखकका तामाङ्ग जातीहरू धेरै जसो पूर्वेली तामाङ्गहरूसँग संबन्धित छ ।

पैसाभन्दा ज्ञान-गुण ठूलो

रवीन्द्र शाक्य

कक्षा ६ क

रोल नं. ३७

एक जना मानिस थियो । त्यो मानिस करोड पति थियो । त्यो साहू बेला बेलाया व्यापार गर्नेको लागि लहासा जाने गर्दथ्यो र त्यो साहूले एउटा केटी संग विवाह गरे र विवाह गरेको नौ बश महीना पछि साहू फेरि लहासामा जानु पर्‍यो र साहू गएको एक महीना पछि स्वास्नी चाहिले एउटा छोरा पाई र साहू एक दुई वर्ष भयो फर्केर आएन । त्यहाँ घर छिमेकीहरूले साहूलाई विडी पठाए । त्यो विडीमा उनोहरूले तिम्नो स्वास्नीले घरमा केटाहरू ल्याउँछे भनेर घर छिमेकीहरूले साहूलाई विडी पठाए र साहूले मनमा विचार गरे की मेरो स्वास्नी यस्तो छैन । मैले त्यो संग बचन राखेर विवाह गरेको हो भनेर साहूले धो कुरा पढ्याएन ।

त्यसैगरी छ, सात वर्ष बित्यो । साहू तँपनि फर्केर आएको होइन । यता छोरा ठूलो हुँदैगयो र छिमेकीहरूले त्यसैगरी विडी पठाउँदै गरे । दश पन्ध्र वर्ष बित्यो । साहूले आफ्नो स्वास्नीको खरिद बुझ्न आरू भाउने भन्ने कतैबाई खबर नसिद्धकन घर फर्के ।

एकबेला बेनुकाको पाँच, छ बजे हो थियो र साहूले झरझर आफ्नो स्वास्नी र छोरा सुतिरहेको देखे । साहूलाई त्यो आफ्नो छोरा भनेर थाहा थिएन । साहूले

शंका गरे । त्यसैले ढोका खोल्न भाउने बितिकं त्यसलाई र त्योसँग सुतिरहेको केटालाई दुई टुक्रा पारिदिन्छु भनेछ । साहूले रिसको झोकमा ढोकामा लातले त्रिकर्ण छ र स्वास्नी चाहिँ निद्राबाट बिउझे र ढोका खोल्न आई र साहूले तरबारले हाथ लागेको बेलामा साहूको भाँडा ढोकाको माथि गएछ । त्यहाँ साहूले लहासा जानु भगाडि एउटा कविता किनेर खेलेको थियो । त्यो कविताको मोल थियो दुई लाख र बेन्नेलेलाई पंसको चौबो भई पचास हजार बेरु र म पछि पचास हजार विपर कविता लिन भाउँछु भनेछ र साहूले त्यो कविता पचास हजार विपर किनेछ । एउटा सानो टुक्रा कागज कहाँ राखीं कहाँ राखीं भएछ । फेरि हुरापो भने पचास हजार जान्छ । साहूले क्रममा राखेर ढोकाको माथि राखेको थियो । त्यो कवितामा विचार पुःपार र होशियार गर भनी लेखेको थियो ।

साहूकी त्यो कविता बेडना साथ रिस हुरापो र स्वास्नीलाई चुल्पो सनातेर त्यो सुतिरहेको केटी को हो ल मन मग्दा स्वास्नी चाहिले भने त्यो त तपाईंको छोरो त हो नि तपाईं लहासा जाँदा खेर सेरो पेट बोकेकी थिए । त्यही त होनि तपाईंको छोरा । भामा बुवाको कुरा

गर्वा गर्दे छोरो चाहि निद्रावाट विउँसे र थामालाई छोरा चाहिले सोध्यो, त्यो को हो ? आमाले जवाफ दिई । त्यो तिजो बुवा त होनि र छोरा चाहिले बुवा भनेर भंगालो हाले । साहूले बिचार गरेकि त्यो कबिताले नगरेको भए तिजो अनि छोराको ज्यान जाने थियो र मलाई जन्म भर कंब हुने र हाज्रो पैसा सत्रै खतम हुने थियो । आज त्यो कबिताले हामी सबैलाई बचायो ।

यो कबिताको मोल डेढ लाख होइन तीन लाख हो । अत्र कबिता लिन आयो भने म त्यसलाई तीन लाख दिने छु । त्यसै गरी दिन बित्दै गयो, त्यो मानिस आए र पहिले मैले कबिता दिएको बिरुँ छोड मैरो कबिता तपाईंको पंता-

लिनुम् भन्यो ।

साहूलेसभ्यो - यो कबिताको मोल डेढ लाख होइन । यो कबिताको मोल तीन लाख हो । त्यो कुरा सुनी त्यो माग्छेले सभ्यो तपाईंले त पहिले डेढ लाखभन्दा बढी दिनु भएन फेरि भहिले किन तीन लाख दिन छोडेको ? साहूले आफूलाई भएको घटना सर्वे बताए ।

साहूले त्यसलाई तीन लाख नै दिएर पठाए धरौरी पंताभन्दा मोलाको ज्ञान मुज ठूलो हुन्छ र त्यसको मोल बढी हुन्छ सभ्ये कुरा महसूस गरी त्यो साहूले भानन्द संग जीवन बिताए ।

○

आएर भनिदेऊ

- इन्द्रमान वज्रान्वार्य

बुधबल

माग्छेलाई किन घमण्ड उत्पन्न हुन्छ ?
 भान्छेले माग्छेलाई किन घृणाको दृष्टिले हेर्दछ ?
 के त्यो आंखाले समान दृष्टिले हेर्न सक्दैन ?
 के त्यो मनले सबै समान भनेर भन्दैन ?
 ज्ञानको सागर बुडि, विवेकले त्रिपुग भएको
 बुधव तिनी आएर भनि देऊ तपाईं देऊ
 आएर मैलापन निकालिदेऊ
 आएर सत्य बाटो देखाइदेऊ ।

आनन्द भूमि

सम्पादकलाई टिप्पणी

श्रीमान्, सम्पादकज्यू,

तपाईंहरूको आन्वसूनि पत्रिकामा केही अंकदेखि केही कमी जस्तो लागिरहेछ । पहिले पहिले यही पत्रिका त्रिविध स्तम्भले निकै चाख लाग्दो थियो । तर केही महिना यता मलाई खल्लो लागिरहेछ कारण मंले विचार गर्दा यी हुन् कि जस्तो लाग्छ । हो होइन पनि विचार पुग्दैनोस् ।

(१) प्रश्नोत्तर स्तम्भ नहुनु ।

(२) यस्तो पनि हुंदोरहेछ स्तम्भ सिकिनु ।

(३) क्रमशः श्री लेखको अस्त्य गरी पुरन्तै भर्कौं अंकमा नछापिनु ।

(१) प्रश्नोत्तर स्तम्भ किन हटाइयो ? प्रश्न पाउनु भएन वा केही भर्कौं कारणले ? प्रश्न छैन भने हामी पठाउँछौं ।

(२) यस्तो पनि हुंदोरहेछ, 'सम्य घटना' शान्तिको बाटो कता गयो ? जुन सत्यका साथै चाख लाग्दो थियो ।

[शाकवजी, हात्त्रा स्तम्भलाई चाख लिनुभएको र सुझाव पठाउनुभएकोमा धन्यवाद । प्रश्नोत्तर स्तम्भ कहिले कहिले टुट्ने मात्र हो । त्यस्तै अरु विषयमा पनि पत्रिकाको आफ्नै निर्धारित नीति अनुकूलता हेरी स्तम्भ र लेख छापिने कुरा यहाँलाई भनिरहनु पर्ने होइन होला । जे भए पनि रात्रो सुझावको हामी सधैं सराहना गर्दौं ।]

(३) तपाईंहरू कुनै लेख प्रकाशित गरी क्रमशः भङ्ग हुन्छ तर फेरि त्यसको लगत्तै बढिल्लो प्रकाशित गर्नुहुन्छ । किन र कसरी सो हुन जाने हो ? यसो गर्नाले मतलब क्रमशः भन्दा पढिल्लो अंक लिन पर्ने अवस्था आउँछ तर क्रमशः बाट सम्बन्ध हुँदैन । अंग्रेजी प्रश्नोत्तर क्याटेसिस्मको त्यस्तै भयो । साथै धर्म कै हो ? भए त्यस नारायण गीयन्काकीको लेखकको अनुवाद कता गयो ? क्रमशः किन राखियो ?

यस्तो गर्नु रात्रो लाग्दैन कि त अष्टौरो परेको लेख छाप्दै नछापिनु बेश । छापेपछि क्रमशः भन्दा तत्कालै छान्ने पर्ने अनिवायता आउँछ । छाप्दा बरु विचार गरेर छापोस् । यिनै कुरालाई ध्यानाकर्षण गराउन चाहन्छु ।

कुलरसन शाकव

स. पु.

दानी वेस्सन्तर

(भिक्षु अश्वघोष)

हाल सालय् ये देशय् बौद्ध प्याखं (नाटक) निगू वयन । स्थापां क्यंगु पांगाया प्रनमाला खलःपाखें 'सिद्धार्थ' नाटक खः । सिद्धार्थ प्याखं गुलि बांलाः घंगु खें स्वैपिनिगू इनाय कथं हानं हानं लिसा काकां प्यकोभं मयाक प्रज्ञा भवनया दबुली वयन । मूर्ति निर्माण जुइगु कलाकारया बिचाः व पहकथं जुइथे प्याखंया दगनं नाटक कारया बिचाः कथं जुइगु खः । जि छम्ह नाटककार भङ्गुगुलिं प्याखंया उबलं पहवह पुवं मवं छं घाय मसः । तर प्याखं वसंभतय्गु मिखा तिवु थें भन नं याउंता 'बांलाइ । दानी वेस्सन्तर' प्याखं खवयया इनावो स्वाःपा पासो पुत्रः पाखे स्थानीय मुनि विहारयात

ग्वाहालि कथं कार्तिक १ गते प्रज्ञा भवनय वयन । बांलाः ताल । भापालं स्वःषो पिसं दानी वेस्सन्तरया मूखें मथू

- भिक्षु अश्वघोष

थे' छवं । जिपिं चवंवनागुयां लुने चवंगु होलय् स्वंचवपिं मिसातय् खें जुल-मिजंया अधिकार दु घायवं हे काय् म्हयय् व कलाः दानबी बैला ?

थये खें जूगु म्यनाः व प्याखं ववचाय्क स्वय् धुंकाः मती लूगु छगू निगू खें थन न्हचथना चवना । धी निधोस्वया इल वेस्सन्तर कथा कुकं वयनेगु अ.पुगु व छिंगु खें मखु । अय्सां अन्तय गम्ह क्रम्हूनं सुयाकें महा रानी दान काल वयाततु दान बिद्या र्वंगु घटना प्याखं ववचाय् का विल । थुयाय् भचा स्वाइ लुमधन । ववचाय् माःगु ला वेस्सन्तर थः कलाःनापं थःगु वर वारय् लिहाँ वं बलय् दान बिद्यापिं काय् व म्ह्याय् अले थ बौ जुजु नं माप लानाः लय तायाः सुख पूर्वक जीवन हने खंगु दृश्य हुगु सा ममला पाय्छि लुयाः नं पाःख मिक्षिय जूगु तरकारि थे' जुइगु खः । अय्सां खवयया पासो पुस्तकालय धन्यवादया पात्र जू । स्थापांया पलाः उरसाह वधेक जू । धाः वेस्सन्तर प्याखनय् मू खें नितो लुमके बह

जू । छता छः राजा धैम्ह प्रजाया बी छः उकिं प्रजाया
मयः गु व रात्रियन्ना मवेगु ज्या जुजुं याय् मज्जू । देशयात
भिं मजुइगु व जनताया मयः गु ज्या याः गुलि जनता अस-
न्तुष्ट जूगुलि थः यः म्ह राजकुमार वेस्तन्तर काय्यात देशं
पित्तनाः जनतायात चित्त बुझय्यात । थ्व छगू बौडराज
धर्म धंगु थ्व वेस्तन्तर प्याखनं धेचवंगु नु ।

मेगु खँ छः वेस्तन्तर काय् व म्ह्याय् अले
कलाः दान व्पुगु निर्वन्नी जुयाः मखु, नुगलय् हिनवयाः
मखु । वेस्तन्तर बोधिसत्व छः, बुद्धजुयाः आपाः सित्त
हित याय्ग मनी कुम्ह । बुद्ध जुइत योग्यता माः अले
त्याग चेतना वः लाय् माः । दानी वेस्तन्तर काय्-म्ह्याय्
व कलाः दान धी वलय् थः गु चित्त गर्थे जुइये, मायाय्
तवयनी ला त्याग याय् फे-मफे पीजा याता स्वः गु छः ।
काय् व म्ह्याय् दान कया. यंकुम्ह जुजक ब्रह्मूनं मचा-
तय्त दायाः सासित्त याना यंका चवंगु खंभ्य वेस्तन्तर
या नुगः काइयांभ । मदी रानी थः मचात मखनाः मूर्छा
जूबलय् थ गु निस्वार्थी चित्त व सत्यकर्मयात साक्षी तयाः
बहोश जुय चवंम्हस्या ख्वालय् मैत्री पूर्वक लः हाः याता.
होशय् थयका बिल । बुद्ध जुइव त्याग चेतना वः लाय माः,
सेवा भाव माः, देश सेवा याइपि राजनीतिज्ञतय्सं न
काय् म्ह्याय् व कलाया साया कया चवनी मखु ।
धज्याः पिं छः श्हीद जुइगु । लोकप्रिय नेता जुइगु । सेवा
नय्गु आशां सेवा याइपि धार्थ्येया नेता मखु । तर बोधि-
सत्वया चित्त व राजनीतिज्ञतय्गु चित्तस तालजुइ तयाः लना
स्वय् मर्छि । बराबर जुइ मखु । बोधिसत्वयाके द्वेषं
जाः गु बदलाकाय्गु पह् मडु । राजनीतिज्ञतय्के बदला
काय्गु मन सुवा बरलाः । तुति ज्वनाः बस्वाय्गु मौका
स्वंचवनी ।

बोधिसत्वयाके मैत्री चित्त जक दे । त्याग

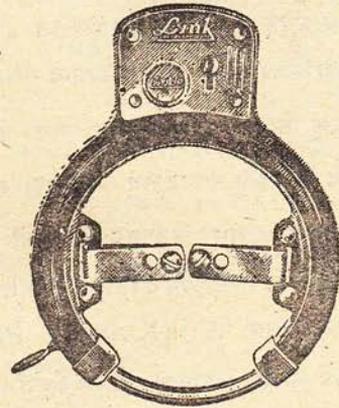
चेतना जक दे । बदला काय्गु द्वेष भावना मजुगुलि
वेस्तन्तरया जीवन अस्तय् सुखमय जुल । राजनीतिज्ञ
तय्गु जीवन अस्तय् सुखमय मज्जू । वेस्तन्तर सिबि
देशय् बरवारय् जुजुं सः तके हडवलय् महीनाप बरवारय्
बनी । अबलय् दान बी धुं पिं आली कुमार काय् व
कृष्णाजिनी स्थायाय् निम्ह बरवारय् बइस्वंगु नाप लाइ ।
सकले लय् लय् ताइ । सुखान्त जुइ ।

थुगु पत्नी वृश्य ७ गते वयगु वेस्तन्तर प्याखनय्
मडु । प्याखं निर्माताया बिचाः कथं हाकनं बरवारय्
वनेगु मलोथे चवन जुइ भाः । बुद्धधर्मय् छे तिहाँ वने
मज्जू धंगु मडु थन जिगु मती लूगु खँ जक न्ह्यथना
थाव विवाद याय्त व आलोचना कथं मखु । थथे
व्यूला धंगु मृष्टाव जक छः ।

भारतय् दकसिबय् अपो जूगु
बाइस्कलया ताः

LINK
लिन्क

Safex
साफेक्स

दय्की ह्यः

DYCLO INDIA ALIGARH

वितरकः

Ms. SETHI Brothers

483, Esplande Road, Delhi

Phone: 719000

आः नारद महास्थविर थः हे धर्मिया छपु बाखं स्वः

म्ह्याहं मनूया खं छपु बाखं खः तर थुगु ईस्वी शताब्दी छपु थःगु हे पह्या धर्मियागु बाखं खः नारद महास्थवीवरया खं । एशिया व पुरोवय न्येवंति चाःचाःहिलाः गुलि बुद्ध व बुद्ध-धर्मया बाखं बसपोल कना बिज्यात उलि सं भिक्षु हे कना बिमज्याः । नेपालय नं खुकः बिज्यानाः वक्त्र थासय् यक्व बाखं कना बिज्याःगु बुद्ध बसपोल बिज्यात धाय्वं हे बुद्धयागु धर्मदेशना भ्यने खनी धकाः मन तद्द्विपि नेपाःनिमित्त थाः बसपोल गबर्ले धर्मदेशना याः बिज्याइ मखुत छाब्धाःसा बसपोलया अनित्य शरीरं बुद्ध-धर्मया बाखनय् हं बने धुंकल । बसपोल क्षीत लिपा वा धकाः धया बिज्यानाःथः म्हापा बिज्याय् धुंकल ।

धर्मकथिक नारद महास्थविरया बाखं ईस्वी १५ जुलाई १८६८ नित्तं छगू नगरय छगू देशय् जुयाः म्हाज्याःगु बुद्ध व देश श्रीलंका खः । अले व नगर कोलम्बो कोटहेना (Kotahena) खः । पबिलिन दे सिल्वा (Pabilina de Silva) व कजोनित पेरेरा (Kalonis Perera) बसपोलया सां-धौ खः । कोटहेना रोमन कॅथोलिक प्रभाव बुगु त्वाः, अर्थ नं बसपोल सुमनपाल खः । अर्थात् बसपोलया छुनानां बौद्ध संस्कृति कथंया खः ।

सुपपाल इसाई ज्ञान प्रसार प्रचार याइगु संस्था (Society for promoting christian Knowledge) चाय्का तःगु कोटहेनाया स्कूलय

मुतित । हानं थन हे च्वंगु सेण्ट बेनेदिकट्स् कलेजय् (St. Benedicts college) सुमनपालया शिक्षा काय्गु ज्या जुल । साजु सुमनपाल प्रतिभा झण्डै रोम क्याथोलिकया फाडर याय् तयंगु, ककाहं तयातःगु बौद्ध संस्कारया घःकू तयाःजक सुमनपाल बुद्ध शासनया लय्

-भिक्षु सुदर्शन

लात । अंग्रेजी भाषाया माध्यमं स्कूल व कलेजया शिक्षा लित्तं, व हे इलय् संस्कृत भाषाया श्लोक भव्य् वय्केगु वा परमानन्द बिहारया, आदित्यधर स्कूल (Sunday school) य नं धर्मं छुना च्वंगु जुयाः सुमनपाल भामणेर जू बिज्यात । सुमनपाल पाय्छि द्विचयात् लिपा भामणेर नारद जुल, छाब्धाःसा १४ जुलाई १९१६ स जन्म वि खुनु हे भामणेर जूगु जुया च्वन । नीवें वयनेवं वेरगम पिटिया तिरि रेस्त महानायक थेरया उपज्जायस्वय् पलने तिरि वजिरज्जाण महानायक थेरया कम्मावाचायंत्वय् बसपोलया उपसम्पदा जुल । बसपोल भिक्षु नारद जुया बिज्यात ।

भिक्षु नारदं छखे श्रीलंका विश्वविद्यालयया बहिरंग विद्यार्थी (External student of ceylon univercity college) जुया नीतिशास्त्र व दर्शन शास्त्रया अध्ययन याना बिज्यात, मेखे धर्मं व बिनय बुग्केक ड्वना बिज्यात । भामणेर प्रवृज्याचार्य

देवगमपिर सिरि रेवत महानायक थेर वसपोलया दिन-
चारिय खःसा, पेलेने वजिरञ्जाण महानायक थेर धर्म
(सूत्र) या अले पेलेने महानायक थेर व अरंगल सिरिधम्म
महाथेर अमिधर्मया आचार्य जुया च्वन ।

वसपोल निक्षु नारद, स्वविर गुडगु वें वयं बले अर्थात्
बुद्धिकथं स्वीदं व उपसम्पदा कथं जित्वं बुबले वसपोलया
जीवनय् छु तः धंगु ह्यु पा वल । श्रीलंकाया तापुति
वसपोल विने थ्यन । श्रीलंकायाम्ह हे अनगारिक धर्मपालं
आयोजित याना विज्याः गु मूलगन्ध कुटी विहार सारनाथ-
या उद्घाटन समारोहय् बवति काय्त् विज्यात् । विद्योदय
विरिबेगया प्रिस्तिपल अधिहृत विद्वान् निक्षु रत्नपालया
भाषण अंग्रेजी भाषाव पाय्छि जुइक व बांलाक वसपोलं
भाम् हिला विज्यात् । थ्व हे प्रतिभां वसपोलयात् छकोलं
एशिया व यूरोपया धर्मकथिक याना बिल । थ्व उद्घाटन
सभाय् राजनंतिक व धार्मिक नेतात आपालं नाप लाः गुलि
नं वसपोलया बाखं कनेत्त लेंपु छिका बिल । बुद्धगयाय्
महन्ततय्गु व बौद्धतय्गु अधिकार विधबया ख्ये सहलह
खं ल्हाय्त् श्रीलंकाया प्रतिनिधि मण्डलय् छम्ह प्रतिनिधि
जुयाः व यूरोपय् अन्न अमेरिकाय् बुद्ध व बुद्धधर्मया बाखं
कंकं मांजाः म्हु धर्म कथिक जुया विज्यात् । त्रिगापुर,

कम्बोडिया, लाओस, इन्डोनेशिया, पेनांग, हंगकंग भिय
तनाम व नेपाल वसपोलयागु एशियाया धर्मदेशनाया नां
म्हुथनेबहगु देशत खः । कम्बोडियाया जुजुं वसपोलयात्
“सिरि महासाधु” धयागु विशेषण बोहलबाविज्याः गु जुया च्वन ।
१९३४ ईस्वी इन्डोनेशियाय् वसपोलं बोधयाना विज्याः म्हु
मगुन कवत्य हे इण्डोनेशियायागु नौगु शताब्दीयाम्ह
न्हायाम्ह उपासक खः । वसपोल १९५४ ईस्वी निसें
छगु भियतनाम मज्जतले दक्षिण भियतनामय् न्हेको च्याका
हे विज्याः गु जुया च्वन । वसपोलयात् थनया इलंदः मन्तसैं
धर्मया अबुथें स्नेह तः । थुपि व्यावक देशय्
वसपोलं बोधिवृक्ष सीमा थ्यका विज्यात् । संपोनय्
धातु चैत्य (XA-LOI PAGODA) द्युके विद्या
विज्यात् । चीनय् श्रीलंकाया सांस्कृतिक प्रतिनिधि मण्डलय्
विज्याः बलय् वसपोलयात् तसकं सम्मान या गु जुया च्वन ।
लंड बुद्ध विहारया समुद्घाटन वसपोलं हे याना विज्यागु
खः । नारद महास्थविरयागु बुद्ध व वसपोलयागु धर्म
दर्शन” (Buddha and his Religion-Phi-
losophy) विषयया धर्म देशना वाशिगतन स्मृतिया
माषणमालाय् धर्मया नस्वाः गु स्वां जक मखु, वाशिगतन
डी सी या हे आपालं ई तक नस्वाः गु स्वां जुया च्वन ।

शान्ति अहिंसा थः नाले

-राधिका सुवाल

दुःख मवैगु लेंपु मामां
खंके मफु थुगु लेंपु च्वनाः
नुगःहीसे च्वं दुःख खनाः
अय्न् लवःगु लें मखना ।

मय्ल थ्व जंजालगु संसार
न्हाथाय् वंसां मायाया जाल
त्वःते धकाः थ्व विचार याःसा
त्वःते मफु थन थुगु आशा ।

छुं छगु याःसां पश्चात्ताप
उकि वबथिकी नुगलय् साप
वेहोश जुयाः घृणाय् दुनाः
तरय् उवीगु थन लेंपु मखना ।

थीर मज्जु थन छुं हे धंगु
भचा जकसां आः थुगु जुल
शान्ति अहिंसा थः नालेत
बुद्ध छम्ह हे शरण जुल ।

ॐ

मिस्तयुके दय्माःगु गुण

मिसा ब मिजं समाज म्हाइगु निचाः घःचाः खः । समाज धंगु मिसा मिजं हुगु छें परिवारतय् विचार भाव व इया खें खः । छें मिसा जक समाज मिनी । छें निकेगु जिम्मा मिजंया सिक्किं मिसायाके अपो लाना च्वनी । मिसा मनिगु छें गुबले मिनी मखु । अथे हे मिसा मिसा स्वंगु छें नं मिनी । मिसा मिनेत इमित बांलाःगु शिक्षा प्रवान ज्बोमाः । हुद गुण अनुसरण याइपिं, परियत्ति शिक्षा कंतःपिं मिस्त अपो धेंचें आचरण बांलानाः गृहसहायक जू । थुंकियानाः छें परिवारय् । ल्वापु ल्वापुया सत्ता मेल मिलाप व शान्ति कायम जुया सुखी परिवार ज्बो । मिस्तयुके दय्माःगु गुण मध्ये बौद्ध बाखनय्ःम्ह छम्ह मिसा गुणवतीयागु उवाहरण म्ह्यथने बहजू ।

छम्ह साहुया सिम्ह जः हुगु जुयाच्वन । काय्पिं प्यम्ह, भोपिं प्यम्ह व मां-बौ । दकलय् चीडिकःम्ह भोयागु नां गुणवती खः । उगु छेंया जः सकले थबथवय् मिलय् चलय् जुयाः मां-बोया गुण सीकाः इमिगु आज्ञा पालन यानाः सेवा नं याइपिं जुयाच्वन । उबिमध्ये मां-बौ पिसं नं काय्भोप्रति वयामाया यानाः व्यवहार यानातःगु जुयाच्वन ।

छुंदिन लिपा काय्भोपिनिपाखें सन्तान वयावल । थःबः सन्तानयात माया यायां मां-बोपिनिप्रति श्रद्धामाव पाय् मफेवन । सेवा सुश्रुवा म्हो जुजुं बन । बुराबुरि ज्बोकाः थथे जूगूलि इमि नव्वत्थनेतक थेगामा मवयावन । सकसियां थःबः छवः लिनाः खल्लाइगु जुयावल । काय्भोया भाषाय् च्वनाः सुखसीगु तातुनाचोपि मांकीया भाश

मिराश जुल । थथे कुसेलि मांकीन काय्भोपि सःता जाथीगु पर्यंत छें ज्या इनाइना बिल । ज्या इनाकाः गुलि यानाः थःगु पाःया ज्या जक यानाः परस्परय् स्वाहालि पाय्धंगु पर्यंत मवयाः छेंमन ज्ञान स्यनावन ।

- उपासक चन्द्रबहादुर शावय

थथे छेंस्यस्यं वनाः बुराबुरिपि मां-बोपिसं हुःख स्यूगु खनाः वं थम्हं बिहारय् वनाः शीलपालन यानाः परियत्ति शिक्षा अध्ययन यानातंगुया शिक्षा लुमंकाः बुरा-बुरिया सेवा याय्माः धंगु मती ल्बोफल । व छम्ह नां थें हे गुण दुम्ह व गृही धिनय व्वनाः विशाखा उपासिकाया जीवन चरित्रा स्वभाः शील स्वभाव बांलाकातःम्ह खः । थम्हं स्यूगु थुगु ज्ञान अथें सुचुका तय्त मखु मौकय् ज्याय् छचलेत हे खः धकाः गुणवति मां बोयागु सेवा सुश्रुवा पिलिपित पर्यंत स्वाहालि यानाः सयताय्कल । अले सकलें मिलय् चलय् जुवाः सुखं जीवन हनाच्वन ।

मनूतयुके दिच्चय् विचय् राग द्वेष वय् थः । थजः बलय् थम्हं सीका तंगु खंत थम्हं बोधयानाः सेपित नं स्वोकाः कनाः ज्या छचलेफत धाःसा छें गुबले स्यनी मखु । छें मस्यनकि मनूया जीवन सुखमय ज्बो । गुणवति याःगु खं लुमंकाः म्नी समाजया मिस्तसें नं परियत्ति शिक्षा कयाः बुद्धधर्मया ज्ञान कयाः छें निकेगु स्वयमाः । मिजंतसें अन्वः छेंया ध्यान तय्वाः । खजा मिजंत नं सुचरित्रवान् जुयाः छें ज्याय् न्यचिलेमाः तर मिजंतय्त लंघो हयगु ज्या मिस्तयगु ल्हाःती हुःगु खं सीकेमाः ।

दि श्युला थै

१. पालि साहित्येबाट लिपुत्र (पटना) यात पाटलिग्राम, कुमुमपुर, पुष्पपुर, आदि गां विघातःगु छने वयाचवंगु दु । थुकियात भायंमं जुश्री मूलकल्प' नन्दनगर नं घयातःगु दु ।
२. अशोक जुजु शान्त दान्त इन्द्रिय दुम्ह निग्रोध भ्रामणेर यात खनाः थःगु दरबारय् बिजबाकाः बानबियाः विरसन शरण वनाः बौद्ध उपासक जुगू खँ दोपवंश महावंश, समन्तपासादिकाय् केना तःगु दु । ई. जे. तीमान् पण्डितयागु बिवार कथं अशोक बौद्ध ज्वी ह्युः जैन धर्मय् दुहां वनाचवंगु छः, अनं बौद्ध जूगु सुभद्र भिक्षु नापलाःगु जुयाःधेगु दिव्यावदानय् चवयातःगु दु ।
३. फाहियानया पात्रा अनुसार अशोक जुजु बौद्ध जूगु भिक्षु छम्हसिया अनुशासन या खँ वनाः जक घयातल सिवाय् नां कृतिय्पानामतः । हियुं सांनं भ्रमणया बारय् चवयातःगु यनुमार उपगुप्त स्थविरया उपदेश थ्यनाः धेगु उल्लेख यानातःगु दु ।
४. प्रथम संगायना बुद्ध निर्वाणं स्वल्पा लिपा राजगृह बंभार पर्वत सप्तपर्ण गुफाय् जूः छः । महाकाश्यप महास्थविरया प्रधानस्थय् जूगु उगु संगायनय् वस्पोल प्रश्न विचारक छः । उगु संगायनय् सम्बन्धित उत्तर उपालि महास्थविरं बिया विज्याःथे भ्रान्त स्थविर सूत्रया उत्तर बिया विज्याःगु छः । उकिया प्रधान दाता-अजातशत्रु जुजु छः । न्यासःह् अर्हन्तपि भिक्षुपि मुनाः याःगु संगायना जुयाः उकियत पञ्चा सतिका संगायन नं घाः ।
५. द्वितीय संगायना बुद्ध परिनिर्वाणं सच्छिदं लिपा बंशाली नगरया बालुकारामय् यस काण्डपुत्त स्थविर या प्रधानत्वय् जूगु छः । उकिया प्रश्न विचारक आयुष्मान् रेवत स्थविर, धिनय व विसज्जक सम्बकाशी प्रधानदाता काला शोक जुजु छः ।

अनिच्चावत शङ्कारा

दिवंगत जितबहादुर धारवाः

जन्म - वि० सं० १९६१ - ने० सं० १०२५

मृत्यु - वि० सं० २०४० - ने० सं० ११०३

स्वम्ह काय खुम्ह म्हाय्पिनि अबु जुयावंम्ह दिवंगत
धारवाःया कम्बु धर्मबहादुर धारवाः : सहित
सकल परिवारं मदुम्हथःपिनि हामाप्रति श्रद्धाञ्जली
देछाःगु जुल ।

VEN'BLE NARADA'S ROLE IN THE REVIVAL OF THERAVADA BUDDHISM IN NEPAL

The demise of Ven'ble Narada Mahathera, preacher of the Buddha Dhamma par excellence is an irreparable loss, not only for Sri Lanka, but also for the entire Buddhist world. His untiring efforts in the propagation of the teachings of the Buddha in Sri Lanka and in foreign lands are truly praise-worthy.

Buddhists of Nepal hold the Mahathera in special esteem and therefore their sense of loss is all the more profound. Ven'ble Narada is revered by the Nepalese Buddhists as a Bodhisatva. It was due to the unflinching efforts of the Ven'ble Narada Mahathera and his Dharmaduta activities that the great task of revival of Theravada Buddhism in Nepal on an organized basis.

Nepal is the Birthplace of the Buddha. In course of time, Buddhism in Nepal had been losing its position of pre-eminence which it held in ancient times. It was only in the early 1940's that there were any signs of Buddhist revival. History of Buddhism in Nepal reveals that it was not only the land where Gautama Buddha was born, but also it has been the land where the previous Buddhas Kakuchanda, Konaḡamana and Kassapa had also been born. However, in spite of its

glorious past, the regime of Rana did irreparable damage to Buddhism by expelling the Bhikkhus in the early forties.

It was the Ven'ble Narada Mahathera of Vajirarama who came to the support of the Bhikkhus so expelled in these unfortunate times. At the request of the Ven'ble Dr. Amritananda Mahathera of Nepal who was one of the pioneers in the revival of Buddhism in Nepal, Ven'ble Narada Mahathera accompanied by Ven'ble Piyadassi Mahathera and

---

BHIKKHU SUWARN S, NEPAL

Hony. Jt. Secretary,

Sri Lanka Nepal Buddhist Congress.

---

other eminent laymen visited Nepal for the first time in 1946, seeking permission from the Government of Nepal for the purpose of pilgrimage. This afforded an opportunity to Ven'ble Narada Mahathera to persuade the then Prime Minister Paḡma Samser Jung Bahadur Rana to allow the expelled Bhikkhus to return to the country. Ven'ble Narada Mahathera's indefatigable courage and his winning ways with Metta paved the way for the Bhikkhus in Nepal to resume the propagation of the Dhamma in the country.

This was followed by several subsequent visits during which he was able to take some Relics and a sapling of the Sri Mahab-

odhi from Anuradhapura. He also laid the foundation for a Sri Lanka style chaitya at Ananda Kuti Vihara in Kathmandu. One of the greatest achievements of the Mahathera was the opening of the Sri Lanka chaitya for which he had earlier laid the foundation and consecration of the first Seema Malak at Ananda Kuti Vihara in Swayambhu in the vicinity of Kathmandu city. During his stay there, Narada Mahathera prevailed upon the then Prime Minister Mohan Samser Rana to declare the Vesak (Vaisakha) Full Moon day a public holiday for the Buddhist Community.

Following these events, Government of Nepal began to extend its support to the propagation of Buddhism and Royal Patronage too was forthcoming. His Majesty the late King Mahendra and prior to him his royal father, His Majesty King Tribhuvan patronized the 4th Conference of the World Fellowship of Buddhist held in Kathmandu in November 1956.

His Majesty the Late King Mahendra became an ardent supporter of the Narada Mahathera so much so that he visited the Vajiraramaya to pay his homage and respect to Narada Mahathera. It is also worthy of note that the present ruler His Majesty King Birendra too emulates his worthy predecessors in extending his patronage to the cause of Buddhism in Nepal. His Majesty King Birendra will be held in high esteem by the entire Buddhist world because he has taken upon himself to restore Lumbini the Birthplace of Lord Buddha to its pristine glory.

Ven'ble Narada Mahathera's last visit to Nepal was in November 1979 which was sixth visits to Nepal From 1946 up to 1979 Ven'ble Narada mahathera found time to visit Nepal six times. His visits to Nepal were never meant for spending his holidays, but the sole purpose was the propagation of the Dhamma. He delivered his sermons either in English or in Pali or in Sinhala which were translated by Nepalese Bhikkhus. His lectures in English had attracted both university lecturers and students towards cultivating love and reverence for the Dhamma. The Dhamma he preached to ordinary folk and educated men and women were quite fascinating and instructive. The writer recalls how as a child he listened to the discourses of Ven'ble Narada Mahathera specially delivered for children. He used to relate Buddhist stories and thereafter ask questions. We were given gifts of chocolates brought from Sri Lanka for correct answers to his questions.

The picture of Ven'ble Narada Mahathera will never fade from the hearts of Nepalese Buddhists, he will forever live in sacred memory encouraging us to follow the sublime path he showed us and it will give us strength to follow and practise the teachings of the Buddha. I wish to end this eulogy by stating that the noblest way to venerate the departed Mahathera is to keep the light of the Dhamma aglow in Nepal and to this end, the Sri Lankan Buddhists can make a significant contribution.

***

सम्पादकीय

शाखा धर्मको सम्बन्धमा

धर्मको परिभाषा जे भएपनि आफू आफना इष्ट देवता मान्ने वा सिद्धान्तको अनुसरण गर्ने गरी मानिने धर्मको पछि आफूलाई सुपेर मोक्ष, निर्वाण वा सुख सन्तुष्टिको कामना गरिरहेका हुन् । यसै अनुसार विश्वमा कुनै पनि धर्मका अनुयायीहरू आफू आफ्नो मतलाई श्रेय र प्रेय ठान्दछन् । यसै धर्ममध्ये हिन्दूधर्म एक विशाल देशमा मात्रै विशाल धर्म हो भन्ने हिन्दूहरू विश्वास राख्दछन् । हिन्दूधर्म मात्रै पुर्खाहरूका सन्तानले पछि विभिन्न धर्मका (सिद्धान्तका) पछि लागे । जस्तै बौद्ध, जैन, सिक्ख आदि । हिन्दूधर्ममा मानिने देवी देवता र क्रियापद्धति फरक भई उही देवतालाई विभिन्न तरीकाले मान्न लागे । यी भन्ने हिन्दूधर्मका शाखा कहलिए ।

कालान्तरमा हिन्दू निवासबाट यस्ता धर्मका मत प्रादुर्भाव भए जुन हिन्दूधर्म र सिद्धान्त व्यवहार सँग बिलकुल मेल खाँदैन । यी धर्महरूले आफ्नै सिद्धान्त प्रतिपादित गरेर मान्य देवी देवता र क्रियापद्धति पर्यन्त बदलेर मोक्ष वा निर्वाणको मार्ग नै छुट्टै कायम गरे । यस्ता धर्ममध्ये बौद्ध र जैन पनि हुन् । हिन्दूधर्ममा वेद नामात्रै लाई नास्तिक भन्दछन् । 'नास्तिको वेदनिन्दकः' । यसै आधारमा बुद्धलाई नास्तिक भनिए । त्यस्तै 'न गच्छेत् जैन मन्दिरम्' भनी जैनपति अनास्था र घृणा भाव राखिए । आज समय परिवर्तन भयो । जैन र बौद्ध लाई हिन्दूले समेटेर एकै ठाउँमा राख्ने कोशिस हुन आयो । यो मेनमिलाप ज्यादै राम्रो छ, ज्यादै सराहनीय

छ । तर यहाँ एउटा बिडम्बना खडा भएको छ । बौद्ध र जैन पनि हिन्दूधर्मका शाखा हुन् भनी सम्मेलनहरूमा समेत फलाक्ने र व्यवहार गरिने गरेको देखियो । वैष्णव शैव आदि हिन्दूका शाखा हुन् परन्तु बौद्धधर्म कुनै प्रकारले शाखा होइन । हीनयान, महायान आदि बौद्धधर्मका शाखा हुन् । त्यस्तै श्वेताम्बर, दिगम्बर आदि जैन धर्मका शाखा हुन् । धार्मिक परम्परा नै तोडेर अपनत्व राखेका धर्मलाई कसरी शाखा भन्न सक्ियो ? फेरि आफ्नै छुट्टै सिद्धान्त रहेका धर्मस्वल्म्बीले कसरी मौन भई स्वीकान सक्यो ? यो बुझिन सकेको छैन ।

नेपालको परिप्रेक्षमा हेर्ने हो भने धर्मको नाममा भेदभाव र रक्तपात भएको इतिहास पाइएको छैन । आज नेपालको गौरवमय इतिहासमा विभिन्न धर्मावलम्बीहरू एकै ठाउँमा बसी छलफल गरी राष्ट्रप्राण सम्पूर्ण जनता राष्ट्रका नाममा एकता बद्ध भई स्नेह, ममता, भ्रातृत्व कायम गरी लक्ष्य प्राप्त गर्नु ज्यादै राम्रो मात्र नभै अत्यावश्यक कर्तव्य हो । हिन्दू र बौद्ध एउटै नेपाली हुन् । दुवै धर्म दुबैलाई पूज्य र ग्राह्य छन् । तर एक धर्म अर्को धर्मको शाखा होइन । यो अवश्य हो दुवै धर्म हाम्रा राष्ट्रिय धर्म हुन् ।

इतिहास परम्परालाई कायम राख्ने शान्तिप्रिय शान्त देश नेपालमा कुनैपनि पूर्वाग्रह कुनैपनि भेदभाव नराखी आफू आफ्नो धर्म पालन गरेर एउटा मुख्य धर्म 'नेपाली धर्म' लाई नबिर्सि अग्रसर हुनुपर्ने कुरा ध्यानन्दभूमि स्पष्टयाउँछ ।

बौद्ध गतिविधि

(नेपाली भाषा)

पाँचदिने प्रदर्शनी

श्री ५ बडासमहारानी ऐश्वर्य राज्यलक्ष्मीदेवी सरकारको ३५ औं शुभ-जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा पशुपति वेदविद्याश्रममा विश्व हिन्दू संघद्वारा आयोजित पाँचदिने प्रदर्शनीमा वैदिक, बौद्ध, जैन र सिक्खहरूले आफू आफ्ना धार्मिक ग्रन्थहरू सहितको झलक प्रस्तुत गरेका थिए । त्यसमा आनन्दकुटी विहार गूठीका तर्फबाट बुद्धधर्मका वाङ्मय पालि त्रिपिटक, भिक्षु अमृतानन्द महास्वविरका नेपाली भाषामा लिखित बुद्धकालीन ग्रन्थहरू, स्वयम्भू पुराण, ललित विस्तर आदि र नेपाल भाषामा लेखिएका पुस्तकहरू र भगवान् बुद्धका जीवनी सम्बन्धी झांकीहरू प्रदर्शन गरिएका थिए । प्रदर्शनी अवलोकन गर्न आउने महानुभावहरूलाई बिहारगूठीको तर्फबाट बुद्धका संक्षिप्त जीवनी सम्बन्धी पुस्तक निशुल्क उपहार दिएका थिए ।

लडाख प्रान्तका प्रमुख नेपालमा

भारतका लडाख प्रान्तका प्रमुख श्रद्धेय कुशोक बंकुला रिम्पोछे नेपालको ध्रमणको सिलसिलामा केही दिन आनन्दकुटी विहारमा बस्नुभई स्वयम्भू, बौद्ध, पाटन तथा भक्तपुरको दर्शन अवलोकन गरी भारत फर्कनुभएको छ ।

आनन्दकुटीमा एकान्तवास

एकजना जर्मन भिक्षु थाईलेण्डमा प्रवृजित हुनु भई तीस वर्ष जति थाइलेण्डमै बसी बर्माका सुप्रसिद्ध धृतङ्ग-धारी ताउँपुलु महास्वविरको अरण्यायतनमा करीब ३ वर्ष बसेर हाल एकान्तवासको लागि स्वयम्भू स्थित आनन्दकुटी विहारमा बसिरहुनुभएको छ ।

पुण्यकार्यमा सहयोग

कार्तिक २१ गते आनन्दकुटी विहारमा भएको थाई बौद्धहरूद्वारा भएको चौधर कल्पवृक्षदान पुण्य कार्यको लागि काठमाडौं स्थित थाई राज दूतावासदेखि आनन्दकुटीसम्म मंगलयात्रामा पाल्नुभएका महानुभाव-

हरूलाई १४ जनाको समूहले आफ्नो तर्फबाट जलपानको व्यवस्था गरी सहयोग प्रयाउनुभएको मा आनन्दकुटी दायक सभाले वहाँहरूप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गरेको छ । सहयोगी महानुभावहरू यसप्रकार हुनुहुन्छ -

१. दीर्घमान हिसिग्यांजे ज्याठा २. हर्षरत्न स्थापित छुस्याबाहा ३. माणिकरत्न नेपाल ऊल हाउस ४. महाजन कृष्ण पाउरोटी भण्डार ५. रत्न राजवणि-कार डिल्लीबजार ६. धर्मबहादुर धाखा: दल ७. भक्ति-दास श्रेष्ठ लाजिम्पाट ८. हीरामानसिंह तुलाधर मचली ९. सत्यनानायण मानन्धर बट १०. साहिलामान तुलाधर ११. हीराभाइ तुलाधर असन १२. पूर्णकाजी तुलाधर भोटाहिटी १३. ज्ञानरत्न शाक्य घोषो १४. टेवहाल गुंला बाँज खल: ।

धार्मिक तथा दार्शनिक छलफल

कार्तिक १४ गते काठमाडौंको बुद्ध विहारमा नेपाल बौद्ध तदर्थ समितिको आयोजनमा धार्मिक तथा दार्शनिक छलफल कार्यक्रम सम्पन्न भयो । सो अवसरमा डा. जोहन लकको साधमा आउनुभएका भारतीय विद्वान् हरू पनि उपस्थित थिए । छलफलको क्रममा भिक्षु सुमंगलले श्रावक यान, पंचशील, चतुरार्यसत्य अभिधम्मको विवेचना गर्नुभयो । महायान बौद्धधर्म सम्बन्धमा पं. दिव्यवज्र वज्राचार्यले शून्यताज्ञानको चर्चा गर्दै पत्कि-ल्पित परतन्त्र तथा परिनिष्पन्न स्वभवद्वारे प्रकाश पार्नु भयो । युवक बौद्ध मण्डलका अध्यक्ष मीनबहादुर शक्य ले निस्वार्थ भावबाट लोक कल्याण कार्यमा लाग्ने बोधि सत्य चर्याद्वारे प्रकाश पार्नुभयो । उक्त कार्यक्रममा प्रजा-पन्न पनि वितरण गरिएको थियो ।

भिक्षु काश्यप जापानमा

आनन्दभूमि बौद्ध मासिकका प्रधान-सम्पादक भिक्षु कुमार काश्यप जापानमा हुने सम्मेलनमा भाग लिन जापानतर्फ प्रस्थान गर्नुभएको छ ।

(नेपालभाषा)

कल्पवृक्षदान

थाइलेण्ड विज्या:म्ह फा० धम्मधीर राज महा मुनि महाधेरनाप नेपालद्वयपिसं ध्वहे कार्तिक २१ गते जूगु पुण्यकार्यय् निम्न बिहारया निम्ति निम्न भिक्षु-

पिस्त कल्पवृक्ष प्रदान जुल-१. आनन्दकुटी विहार-भिक्षु
अमृतानन्द महास्थविर २. गणमहाविहार - भिक्षु सुबो-
धानन्द महास्थविर ३. बुद्ध विहार - भिक्षु सुमङ्गल
स्थविर ४. शान्ति विहार - भिक्षु सुजोमन स्थविर
५. शाक्य सिंह विहार - संघनायक प्रज्ञानन्द महा-
स्थविर ६. सुमङ्गल विहार - भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर
७. मणिमण्डप विहार - भिक्षु शीलभद्र स्थविर ८.
मुनि विहार - भिक्षु महेंद्र ९. बौद्ध संस्कृति विहार
- भिक्षु शिवकानन्द महास्थविर. १०. ध्यानकुटी विहार
- भिक्षु अश्वघोष महास्थविर ।

यथे हे थाइलैण्डया श्री सावतया प्रमुखत्वय् थाइ
उपासक उपासिकापि जानाः आनन्दकुटी विहारय् वर्षावास
ाना विज्याःपि भिक्षुसंघयात कठिन मासया वस्सावा-
सक प्रदान यायुत द्वाःपि सहित नेपाःया भिक्षु
अनगारिका व उपासक उपसिकापि सहित आनन्दकुटी
दायक सभाया आव्हानय् थाई राजदूतावास थापार्थलि
मंगलयात्रा जुल ।

वज्रेत पारित

२०४० - ०४१ या लागी आनन्दकुटी विहार
गुठिया वजेट रु. ८४५०००- पारित याःगु दु । वजेटया
कञ्चावारी कथं (१) आनन्द भूमि पत्रिकायात लय्
५०००- दरं ६००००- (२) आनन्द कुटी अनुदान लय्
६०००- दरं ७२०००- (३) आनन्दकुटी सेवकपिस्त लय्
२०००- दरं २४०००- (४) टेलिफोन भाडा लय् १५०
दरं १८०००- (५) धर्मप्रचारया लागी लय् ७०००-
दरं ८४०००- (६) प्रकाशनाया लागी ६५०००- (७)
स्वास्थ्योपचारया लागी ६००००- (८) धर्मालोक
जयन्तीया लागी १००००- (९) अतिथि सत्कारया लागी
२५००० - (१०) निर्माण बन्धने संभारया लागी
११५०००- (११) कार्यालय सभारया लागी १२००००-
४ (१२) भंगरि काले कर्चया लागी १५००००-

कठिन उत्सव

कार्तिक १३ गते आनन्दकुटी विहारय् कठिन
चीवरदान उत्सव श्री तीर्थराज ऋषय व श्रीमती
सुलसी सभापति कर्मात्मक जुल । उक्त अवसरय्
चीवरदानया उद्देश्य व महत्त्व स्वरुपयाः भिक्षु अमृतानन्द
महास्थविर कठिन दान वीगु भिक्षुयात मखेस संघयात

श्वीमाः । अले योजना दय्काः वीगु सिबाय् आकासाका
वीगु दान हे धार्थेगु शुद्धगु कठिन खः घकाः वसावास
चवनेगु नियमया खँ न्ह्यथना विज्यात ।

यथे हे शाक्यसिंह विहारय् जूगु कठिन चीवरदा-
नय् प्रज्ञानन्द महास्थविर समक्ष शीलप्रार्थना जुयाःलि
भिक्षु बुद्धघोष व श्रीलंकाया सोरत स्थविरपाखे धर्म
उपदेश जुल । धौढ्यलय् जूगु थुकथंया उत्सवय् भिक्षु
प्रज्ञारवि, भिक्षु शाक्यानन्द व भिक्षु चुन्द महास्थविर
पिनिपाखे धर्मोपदेश सम्पन्न जुल । उगुइलय् सत्यनारायण
मानन्धर वटपाखे भाग्नाघर छगू दय्काः पूर्वारामयात
दान विद्यादीमुया नापं अनया जिल्ला सभापित रामचन्द्र
बुद्ध व बुद्धधर्मंवा बारय् मन्तव्य प्वंका दिल ।

दसम्बुइ जूगु थुकथंया समारोहय् संघनायक
भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर, भिक्षु बोधिसेन, भिक्षु शाक्या
नन्द व भिक्षु चुन्द शास्त्रीपिनिपाखे एसीकथ शील
प्रदान, बुद्धपूजा, उपदेश व पुण्यानुमोदन जुल । अनग-
रिका देवाचरिया आमन्त्रणय् बापि यल, छवप, येँ,
बुटवल व तानसेनया उपासक उपसिकापिसं नं थुकी
व्वति काःगु जुल । सांस्कृतिक बाजागाजा सहित शहर
परिक्रमा जुयाःलि सकल भिक्षुपिगु सहमति भिक्षु
सम्यक् ज्योतियात कठिन चीवरदान विल । थुकथं
प्रणिधिपूर्ण विहार बलम्बु, पूर्वाराम विहार धौढ्यः,
नगरमण्डप विहार किपू, गण महाविहार येँ आदि
षासय् जूगु कठिन चीवरदान झन्झायाक ववचाल ।

अभिनन्दन समारोह

कार्तिक २१ गते आनन्दकुटी विहारय् थाइलैण्डया
वात्सपकनाम विहारया अधिपति राज महामुनि महास्थ-
विरया सम्मनाय् जूगु अभिनन्दन समारोहय् भिक्षु
अमृतानन्द महास्थविरं अभिनन्दन पत्र देछायाःलि
धम्मधीर राज महामुनिपाखे आनन्दकुटी वर्षावास चवनाः
धर्म प्रचार याना विज्याःगु खँ न्ह्यथना विज्यात ।

नृगुपहलं गुरुपूजा

वि. सं. १९७७ सालय् क्वाःबाहालय् जन्म
जुयाःलि लिपा भिक्षु जुया विज्याःम्ह भन्ते बुद्धघोषया
६३ गूगु बुदि वस्पोलया जन्मस्थान क्वाःबाहालय् थः
शिष्यपिनिपाखे गुरुपूजा स्वरुप हनाः कृतज्ञता व श्रद्धा
भाव व्यक्त यात । उगु अवसरय् बुद्धपूजा सुरुयानाःलि
भिक्षु अश्वघोषं बुद्धघोषं बुद्ध शासनया लागी याना

विज्याःगु अविस्मरणाय खं न्ह्यथनाःलि थुकथ बुद्ध-
पुजा यानाः शुद्ध मन भिन्तुना वीगु बौद्ध पह खः धी-
विज्यात । वस्पोलया शिष्यपि भिक्षु सुमङ्गल व भिक्षु
सुदर्शनपिनिपाखें थपिनिप्रति प्राप्त जूगु गुणया
प्रति कृतज्ञता ज्ञापन याना विज्यात । थपेहे क्वाः बाहा-
लया पाखें दानरत्न बज्राचार्य, धर्मकीर्ति विहारपाखें
पूर्णकाजी उपासक, सुमङ्गल विहारपाखें इन्दिरा,
भन्तया परिवारपाखें व परमानन्दपाखें नं भिन्तुना
देछात । मैत्री परिवार क्लबया सचिव उत्तम बज्राचार्य
पाखें स्वागत भाषण जूगु उगु समारोहय् क्लबयापाखें
उपहार ल ल्हायगु ज्या जुल । अन्तय् भिक्षु बुद्धघोषं
सन्तोष व्यक्त यानाःलि सक्कितं धन्यवाद विद्या
विज्यात ।

शोक सभा

यलयया यशोधरा बौद्धपरिवर्ति पुस्तकालये श्रीलंका-
या बौद्ध विद्वान् भिक्षु नारद महास्थविर परलोक जुया
विज्याःगुलि भिक्षु बुद्धघोषया सभापतित्वय् छगू सभा
जुयाः मदुम्ह वस्पोलप्रति मरणानुस्मृति भावना जुल ।

श्री लंका बौद्ध तीर्थयात्रा

बौद्धदेश श्रीलंकाय् वैतु पोष २३ गतेनिसें
ज्ञिन्यान्ह्याया लागी तीर्थ यात्रा सुरु ज्वीगु खें आनन्दकुटी
विहारया भिक्षु मैत्रीपाखें समाचार प्राप्त जूगु दु ।

कठिन उत्सव वक्त्रचाल

भौतया सुदर्शन विहारय् भिक्षु बोधिसेन
वर्षावास च्वना विज्याःगु उपलक्षय् भिक्षु शाक्यानन्द
महास्थविर समक्ष पंचशील प्रदान जुयाःलि काजी
बहादुर मानन्धर व धनमाया मानन्धर परिवारपाखें
कठिन चीवरदान सम्पन्न जुल । भिक्षु प्रज्ञारश्मि,
विनोद मानन्धर, भिक्षु बुद्धघोष, प्रेमरत्न शाक्य,
भिक्षु सुदर्शनपिनिपाखें छसीकथं स्वागत भाषण,
बुद्धपुजा, धर्मदेशना व न्वञ्चु प्रस्तुत जुल ।

कार्तिक ११ गते भौतया ध्यानकुटी भिक्षु अश्व-
घोष महास्थविर वर्षावास च्वना विज्याःगु लसदाय सुश्री
सुशीला प्रधानपाखें भिक्षु संघयात कठिन चीवरदान वीगु
पुण्यकार्य सम्पन्न जुल । भिक्षु प्रज्ञारश्मिं बुद्ध पूजायाका
विज्याःगु उगु उत्सवय् भिक्षु शाक्यानन्द, कांछाभक्त वैद्य
व श्रीलंकाया भिक्षु सोरतपिनिपाखें बौद्धगतिविधिया
चारय थःथःगु मन्तव्य प्रस्तुत जुल ।

थथे हे ये देशया स्वयम्भू च्वन् आनन्द भुवन
विहारय् भिक्षु सुगतमुनि वर्षावास च्वना विज्याःगु लस-
ताय् उत्तरा व श्यामावती अनगरिकापिनि श्रद्धा वटिन
चीवरदान महोत्सव क्वचायकल । उगु अवसरय् भिक्षु
प्रज्ञारश्मिया पाखें बुद्धपुजा व भिक्षु अश्वघोषया पाखें
धर्मदेशना सम्पन्न जुल ।

न्हूकथंया प्रतियोगिता

थथे वैशु मांग १६ व १७ गते ग्निहन्सिया १
वजेनिसें ५ वजेतक आनन्दकुटी विहारय् ज्वीगु
प्रतियोगिताय् जम्मा छुध्वलं भाग काइगु जूगु दु ।
(१) ध्यानकुटी विहारपाखें प्रेमकेशरा शाक्य, राज-
किरण शाक्य, अमृत शोभा शाक्य, व पुष्पलक्ष्मी पिस
व्वति काइगु जूगु दु । थथे हे (२) मुनि विहार
पाखें रामकृष्ण वैद्य, गणेशमान श्रेष्ठ, रत्नलाल
मानन्धर, न्हूछेरत्न शाक्य, इन्द्रराज शाक्य, (३)
सुगतपुर दायक परिषद् त्रिशूलीपाखें धर्मरत्न शाक्य
वीरबहादुर शाक्य, तेजबहादुर शाक्य, प्रदीप शाक्य,
पुरुषोत्तम शाक्य (४) श्री सुमङ्गल बौद्ध संघपाखें
महेन्द्ररत्न शाक्य, इन्दिराशोभा शाक्य, बाबुकार्जा शाक्य
भीम शाक्य, हेरा काजी मुजिकाः (५) आनन्दकुटी
दायक सभापाखें जानवज्र बज्राचार्य, शान्तरत्न बज्रा-
चार्य, भाइकाजी रञ्जितकार, तीर्थनारायण मानन्धर,
आशारत्न नण्डुकार व (६) आनन्द विहार ज्ञानमाला
संघ पाल्पा तानसेनपाखें देवेन्द्रमान शाक्य, मिलन
शाक्य, सरललाल शाक्य व भोगेन्द्र श्रेष्ठपिनिपाखें ब्वति
काइगु जूगु दु । थगु प्रतियोगिताय् सहभागी ज्वी
पित न्हापांगु दिनय् चियापान याकेगु भाला धर्मवीर
शाक्य व अनया श्रीमती हेरा देवी शाक्य व सेण्ट्रल
होटेलपाखें, निन्हुखुन्ह्याया दिनया लागी श्रीमती गौरी
मानन्धर मरुटिटी, श्रीमती मथरा मानन्धर चसांद्र,
श्रीमती जनक मानन्धर, श्रीमती लक्ष्मी मानन्धर
चसांद्र, श्रीमती रत्नमाया मानन्धर कालीमाटी व मेमेपि
पासापि जानाः भाला कयादीगु आनन्दकुटी दायकसभा
पाखें सीद्गु दु ।

चन्दा प्रदान

भौतया ध्यानकुटी विहारय् नीरवनात ग्नु स्वास्थयो
पचार केन्द्रया लागी भौत नगरपंचायतं उकिया सहायतायं
१०००/- तका चन्दा प्रदान याःगु दु । ★